YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

12 päivänä marraskuuta 2009 *

Asiassa C-351/08,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Bundessozialgericht (Saksa) on esittänyt 27.2.2008 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 4.8.2008, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Christian Grimme

vastaan

Deutsche Angestellten-Krankenkasse,

Deutsche Rentenversicherung Bundin,

Bundesagentur für Arbeitin ja

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

BGl Bertil Grimme AG Insurance Brokersin

osallistuessa asian käsittelyyn,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: kolmannen jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts, joka hoitaa neljännen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit E. Juhász (esittelevä tuomari), G. Arestis, J. Malenovský ja T. von Danwitz,

julkisasiamies: J. Mazák,
kirjaaja: hallintovirkamies N. Nanchev,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 2.7.2009 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Christian Grimme, edustajanaan Rechtsanwalt B. Koch,

– Deutsche Rentenversicherung Bund, edustajanaan Leitender Verwaltungsdirektor R. Mey,

– BGI Bertil Grimme AG Insurance Brokers, edustajanaan Rechtsanwalt B. Koch,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään E. Traversa ja F. Hoffmeister,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta 21.6.1999 Luxemburgissa allekirjoitetun Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Sveitsin valaliiton sopimuksen (EYVL 2002, L 114, s. 6; jäljempänä sopimus) 1, 5, 7 ja 16 artiklan sekä tämän sopimuksen liitteessä I olevien 12 ja 17–19 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty oikeudenkäynnissä, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Grimme ja BGl Bertil Grimme AG Insurance Brokers (jäljempänä Bertil Grimme), joka on Sveitsin oikeuden mukaan perustettu osakeyhtiö, ja toisaalta Deutsche Angestellten-Krankenkasse, Deutsche Rentenversicherung Bund ja Bundesagentur für Arbeit ja joka koskee Sveitsin oikeuden mukaan perustetun osakeyhtiön hallituksen jäsenen, joka johtaa Saksassa tämän yhtiön sivuliikettä, velvollisuutta ottaa saksalainen vanhuuseläkevakuus.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön säännöstö

3 Euroopan yhteisö ja sen jäsenvaltiot allekirjoittivat 21.6.1999 Sveitsin valaliiton kanssa seitsemän sopimusta (EYVL 2002, L 114, s. 6), joihin nyt kyseessä oleva sopimus kuuluu.

4 Sopimuksen johdanto-osassa sopimuspuolet toteavat, että sopimuspuolet ”ovat vakuuttuneet siitä, että henkilöiden vapaus liikkua toisen sopimuspuolen alueella on tärkeä tekijä sopimuspuolten välisten suhteiden sopusointuisessa kehityksessä” ja ”ovat päättäneet toteuttaa henkilöiden vapaan liikkuvuuden välillään Euroopan yhteisössä sovellettavien säännösten perusteella”.

5 Sopimuksen 1 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Tämän sopimuksen tavoitteena on:

a) myöntää Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden ja Sveitsin kansalaisille maahantulo- ja oleskeluoikeus sekä oikeus ryhtyä harjoittamaan palkkatyötä, toimia itsenäisenä ammatinharjoittajana ja jäädä sopimuspuolten alueelle;

b) helpottaa Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden ja Sveitsin kansalaisten palvelujen tarjonnan harjoittamista sopimuspuolten alueella ja erityisesti vapauttaa lyhytkestoisten palvelujen tarjoaminen;

c) myöntää Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden ja Sveitsin kansalaisille, jotka eivät harjoita vastaanottavassa valtiossa taloudellista toimintaa, oikeus tulla sopimuspuolten alueelle ja oleskella siellä;

d) myöntää Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden ja Sveitsin kansalaisille samat elin-, palvelus- ja työolot kuin sopimuspuolten omille kansalaisille."

6 Palvelujen tarjoajista määrätään sopimuksen 5 artiklassa seuraavaa:

"1. Palvelujen tarjoajalla, mukaan lukien yritykset liitteen I määräysten mukaisesti, on oikeus tarjota palveluja toisen sopimuspuolen alueella, kun palvelujen tarjoamiseen liittyy enintään 90 päivää tosiasiallista työskentelyä kalenterivuoden aikana, sanotun kuitenkaan rajoittamatta muiden sopimuspuolten tekemien palvelujen tarjoamista koskevien erityissopimusten määräysten (mukaan lukien julkisten hankintojen alasta tehdyn sopimuksen palvelujen tarjoamista koskevat määräykset) soveltamista.

– –

4. Tässä artiklassa mainitut oikeudet taataan liitteiden I, II ja III määräysten mukaisesti. Jäljempänä 10 artiklassa määrättyjä määrällisiä rajoituksia ei sovelleta tässä artiklassa tarkoitettuihin henkilöihin."

7 Sopimuksen 7 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Sopimuspuolet sääntelevät liitteen I mukaisesti erityisesti alla mainittuja henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyviä oikeuksia:

a) oikeus yhdenvertaiseen kohteluun kansalaisten kanssa taloudellisen toiminnan harjoittamisen aloittamisen ja sen harjoittamisen sekä elin-, palvelus- ja työolojen suhteen;

– –”

8 Sopimuksen 16 artiklan sanamuoto on seuraava:

”1. Tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi sopimuspuolet toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet, jotta niihin Euroopan yhteisön säädöksiin, joihin viitataan, sisältyviä oikeuksia ja velvollisuuksia vastaavia oikeuksia ja velvollisuuksia sovelletaan niiden välisissä suhteissa.

2. Siinä määrin, kuin yhteisön oikeuden käsitteet liittyvät tämän sopimuksen soveltamiseen, huomioon otetaan asiaa koskeva Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö, joka edeltää tämän sopimuksen allekirjoittamista. Tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeinen oikeuskäytäntö annetaan tiedoksi Sveitsille. Sekakomitea määrittää sopimuspuolen pyynnöstä kyseisen oikeuskäytännön seuraukset sopimuksen moitteettoman soveltamisen varmistamiseksi.”

9 Sopimuksen liitteen I, jonka otsikko on ”Henkilöiden vapaa liikkuvuus”, II lukuun sisältyvässä 9 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Yhdenvertainen kohtelu

1. Sopimuspuolen kansalaista ei palkkatyöntekijänä saa kansalaisuutensa vuoksi saattaa toisen sopimuspuolen alueella kotimaisiin palkkatyöntekijöihin verrattuna eri asemaan työ- ja palvelussuhteen ehtojen suhteen erityisesti palkkauksen, irtisanomisen ja työttömyyden sattuessa saman alan työhön paluun tai uudelleen työllistämisen osalta.

2. Palkkatyöntekijä ja tämän liitteen 3 artiklassa tarkoitetut hänen perheensä jäsenet saavat samat sosiaaliset ja verotukseen liittyvät edut kuin kotimaiset työntekijät ja heidän perheenjäsenensä.

_ _”

10 Sopimuksen liitteeseen I kuuluu 12–16 artiklasta muodostuva III luku, joka sisältää erityiset itsenäisiä ammatinharjoittajia koskevat määräykset. Tässä liitteessä olevan 12 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”1. Sopimuspuolen kansalaiselle, joka haluaa sijoittautua toisen sopimuspuolen alueelle harjoittaakseen siellä itsenäistä ammattia (jäljempänä itsenäinen ammatinharjoittaja), myönnetään oleskelulupa, joka on voimassa vähintään viisi vuotta sen

myöntämisestä, jos hän esittää kansallisille toimivaltaisille viranomaisille todisteen siitä, että hän on sijoittautunut tai sijoittautuu tätä tarkoitusta varten.”

11 Sopimuksen liitteessä I olevassa 15 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymisen ja itsenäisenä ammatinharjoittajana toimimisen osalta itsenäiselle ammatinharjoittajalle myönnetään vastaanottavassa valtiossa yhtä edullinen kohtelu kuin sen omille kansalaisille myönnetty kohtelu.

2. Tämän liitteen 9 artiklan määräyksiä sovelletaan soveltuvin osin tässä luvussa tarkoitettuihin itsenäisiin ammatinharjoittajiin.”

12 Sopimuksen liitteeseen I kuuluu myös IV luku, joka sisältää erityisesti seuraavat määräykset palvelujen tarjoajista:

”17 artikla

Palvelujen tarjoajat

Tämän sopimuksen 5 artiklan nojalla kielletään palvelujen tarjoamisen osalta:

a) kaikki sellaisia sopimuspuolen alueella tarjottavia rajanylittäviä palveluja koskevat rajoitukset, joiden tarjoaminen kestää enintään 90 tosiasiallista työpäivää kalenterivuoden aikana;

b) kaikki tämän sopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun maahantuloon ja oleskeluun liittyvät rajoitukset, jotka koskevat:

i) Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden tai Sveitsin kansalaisia, jotka tarjoavat palveluja ja ovat sijoittautuneet jonkun muun sopimuspuolen kuin sen sopimuspuolen alueelle, jossa palvelujen vastaanottaja sijaitsee,

ii) sopimuspuolen tavanmukaisille työmarkkinoille yhdentyneitä palvelujen tarjoajan palkkatyöntekijöitä, kansalaisuudesta riippumatta, jotka on lähetetty toisen sopimuspuolen alueelle palveluja tarjoamaan, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 1 artiklan määräyksiä.

18 artikla

Tämän liitteen 17 artiklan määräyksiä sovelletaan yrityksiin, jotka on perustettu jonkun Euroopan yhteisön jäsenvaltion tai Sveitsin lainsäädännön mukaisesti ja joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka sijaitsee sopimuspuolen alueella.

19 artikla

Palvelujen tarjoaja, jolla on oikeus tai jolle on annettu lupa tarjota palveluja, voi palvelujensa tarjoamiseksi harjoittaa toimintaansa väliaikaisesti valtiossa, jossa palvelut tarjotaan, samoin edellytyksin kuin kyseisen valtion omat kansalaiset tämän liitteen ja liitteiden II ja III määräysten mukaisesti.”

Kansallinen säännöstö

13 Saksan sosiaaliturvalain (Sozialgesetzbuch) VI osa (jäljempänä SGB VI) käsittelee lakisääteistä vanhuuseläkevakuutusjärjestelmää.

14 Tämän osan 1 §:ssä, jonka otsikko on ”Työntekijät”, säädetään seuraavaa:

”Velvollisuus vakuutuksen ottamiseen on:

1. henkilöillä, jotka tekevät vastikkeellista työtä tai jotka tekevät ammatilliseen koulutukseensa liittyvää työtä; vakuutuksen ottamista koskeva velvollisuus pysyy voimassa sen ajan, jolloin asianomainen saa III osan nojalla osa-aikatyöttömyyden johdosta maksettavaa korvausta;

– –”

15 Sama pykälä sisältää osakeyhtiön hallituksen jäseniin sovellettavan poikkeusmääräyksen.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

16 Grimme on Saksan kansalainen, ja hän on toiminut 26.9.1996 lähtien Bertil Grimmen, jonka kotipaikka on Zugissa (Sveitsi), Hampurin (Saksa) sivutoimipaikan johtajana. Zugin kantonin kaupparekisteriin kirjattiin 29.12.2003, että pääasian kantaja on Bertil Grimmen hallituksen jäsenenä toimivaltainen kirjoittamaan yrityksen nimen prokuristina yhdessä muiden hallituksen jäsenten kanssa.

17 Grimme pyysi kesäkuussa 2003 Deutsche Angestellten-Krankenkassea tekemään sosiaalivakuutusoikeudellisen arvioinnin toiminnastaan Hampurin sivutoimipaikassa. Grimme vetosi hakemuksensa tueksi yhtäältä työsopimukseensa, joka koski hänen tehtäväänsä sivutoimipaikan prokuristina ja johtajana, ja toisaalta siihen, että hän sai peruspalkan, jonka maksamista jatkettaisiin työkyvyttömyystapauksessa kuuden viikon ajan. Hän saa lisäksi osuuden yrityksen voitosta.

18 Deutsche Angestellten-Krankenkasse totesi 7.8.2003 tekemässään päätöksessä, että Grimme oli ollut 26.9.1996 lähtien Grimme AG:n Hampurin sivutoimipaikassa tekemänsä työn osalta työsuhteessa ja että hänelle oli siksi otettava muun muassa lakisääteinen vanhuuseläkevakuutus.

19 Grimme teki päätöksestä oikaisuvaatimuksen, jossa hän väitti, että häntä pitäisi käsitellä Sveitsin oikeuden mukaan perustetun osakeyhtiön hallituksen jäsenenä samalla tavoin kuin Saksan oikeuden mukaan perustetun osakeyhtiön hallituksen

jäsentä siitä hetkestä lähtien, kun hän on tullut hallituksen jäseneksi. Tästä seurasi Grimmen mukaan, ettei hänellä ole ollut 29.12.2003 alkaen lakisääteisen vanhuuseläkevakuutuksen ottamista koskevaa velvollisuutta. Oikaisuvaatimus hylättiin 8.9.2007 tehdyllä päätöksellä.

20 Sozialgericht Hamburg (Hampurin sosiaaliasioita käsittelevä tuomioistuin) hyväksyi Grimmen nostaman kanteen 1.11.2005 antamallaan tuomiolla ja kumosi pääasiassa esillä olevat riidanalaiset päätökset siltä osin kuin niissä todettiin, että Grimmellä oli velvollisuus ottaa lakisääteinen vanhuuseläke- ja työttömyysvakuutus.

21 Landessozialgericht Hamburg (Hampurin sosiaaliasioita käsittelevä alueellinen muutoksenhakutuomioistuin) hylkäsi Deutsche Rentenversicherung Bundin valituksen 11.10.2006 antamallaan tuomiolla ja vahvisti ensimmäisen oikeusasteen eli Sozialgericht Hamburgin asiassa antaman tuomion. Tuomioistuimen mukaan sveitsiläisen osakeyhtiön hallituksen jäsenet ovat verrannollisia Saksan oikeuden mukaan perustetun osakeyhtiön hallituksen jäseniin, ja siksi myös heihin sovelletaan SGB VI:n 1 §:ssä olevaa poikkeussäännöstä, joka koskee poikkeusta velvollisuuteen ottaa lakisääteinen vanhuuseläkevakuutus.

22 Deutsche Rentenversicherung Bund teki Revision-valituksen tuomiosta Bundessozialgerichtiin (Saksan liittotasavallan sosiaaliasioita käsittelevä ylin muutoksenhakutuomioistuin). Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin huomauttaa, että pääasiaa käsitelleiden tuomioistuinten tulkinnan vastaisesti Sveitsin oikeuden mukaan perustetun osakeyhtiön hallituksen jäsenet eivät ole Saksan oikeuden nojalla verrannollisia Saksan oikeuden mukaan perustetun osakeyhtiön hallituksen jäseniin. Bundessozialgericht haluaa tästä huolimatta selvittää, onko se, ettei SGB VI:n 1 §:ssä olevaa osakeyhtiön hallituksen jäseniä koskevaa poikkeussäännöstä sovelleta Grimmen kaltaisiin henkilöihin, sopimuksen määräysten ja erityisesti sen sijoittautumisvapautta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskeviin oikeuksiin liittyvien määräysten vastaista.

23 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo, että vaikka sopimuksessa oikeus sijoittautua vapaasti sopimuspuolen alueelle annetaan pelkästään luonnollisille henkilöille, sopimuksen soveltamisalaa voitaisiin laajentaa koskemaan myös yhtiöitä, jotka on perustettu jäsenvaltion oikeuden tai Sveitsin oikeuden mukaan. Sopimuksen soveltamisalan laajentaminen voidaan ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan päätellä sopimuksen johdanto-osasta, joissa ei tehdä eroa luonnollisen henkilön ja oikeushenkilön käsitteen välillä, päätösasiakirjasta, jonka mukaan sopimuspuolet toteuttavat tarvittavat toimenpiteet yhteisön säännöstön soveltamiseksi toisen sopimuspuolen kansalaisiin, sekä sopimuksen 16 artiklan 1 kohdasta, jossa viitataan yhteisön oikeuteen.

24 Jos sopimusta ei sovelleta yhtiöihin, Bundessozialgericht haluaa myös selvittää, vastaako yhtiöille sopimuksen 5 artiklan 1 kohdan sekä sopimuksen liitteessä I olevan 18 artiklan nojalla annettu oikeus palvelujen tarjoamiseen sopimuspuolen alueella EY 48–EY 50 artiklassa tarkoitettua sijoittautumisoikeutta ja oikeutta palvelujen tarjoamiseen yhteisön alueella. Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan sopimuksessa tarkoitettu oikeus palvelujen tarjoamisen vapauteen voi yksittäistapausta koskevan arvioinnin perusteella mahdollistaa pitempiaikaisen palvelujen tarjoamisen siitä huolimatta, että mainittu vapaus on sekä ajallisesti että aineelliselta soveltamisalaltaan suppeampi kuin yhteisön oikeudessa tarkoitettu palvelujen tarjoamisen vapaus.

25 Bundessozialgericht katsoo, että sopimuksen määräysten tulkinta on tarpeen asian ratkaisemiseksi, minkä vuoksi se on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Sveitsin valaliiton sopimusta henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta ja erityisesti sen 1, 5, 7 ja 16 artiklaa sekä sen liitteessä I olevaa 12 ja 17–19 artiklaa tulkittava siten, että niissä ei sallita sitä, että Saksassa työskentelevälle Sveitsin oikeuden mukaan perustetun osakeyhtiön hallituksen jäsenelle on otettava saksalainen vanhuuseläkevakuutus, kun Saksan oikeuden mukaan perustetun osakeyhtiön Saksassa työskenteleville hallituksen jäsenille ei tarvitse ottaa saksalaista vanhuuseläkevakuutusta?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

26 Aluksi on huomautettava, että tarkastettavana oleva sopimus kuuluu seitsemän alakohtaisen sopimuksen joukkoon, jonka nämä sopimuspuolet allekirjoittivat 21.6.1999.

27 Nämä sopimukset allekirjoitettiin sen jälkeen, kun Sveitsin valaliitto oli 6.12.1992 kieltäytynyt liittymästä Euroopan talousalueesta (ETA) tehtyyn sopimukseen. Kieltäytyminen merkitsi, ettei Sveitsin valaliitto sitoutunut sellaisen yhtenäisen, yhteismarkkinat sisältävän taloudellisen kokonaisuuden luomiseen, joka perustuu jäsenvaltioiden yhteisille säännöille, vaan tämän sijasta Sveitsi piti parempana yhteisön ja sen jäsenvaltioiden kanssa tietyillä aloilla tehtäviä kahdenvälisiä sopimuksia. Sveitsin valaliitto ei siksi liittynyt osaksi yhteisön sisämarkkinoita, joilla pyritään poistamaan kaikki esteet kansallisia markkinoita vastaavan täyden liikkumisvapauden alueen luomiseksi ja joihin sisältyy muun muassa palvelujen tarjoamisen vapaus ja sijoittautumisvapaus.

28 Sopimuspuolten yhteyksien lähentämiseksi allekirjoitettiin siksi Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Sveitsin valaliiton välillä kahdenvälinen sopimus henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta. Se laajennettiin 1.4.2006 alkaen 26.10.2004 allekirjoitetulla pöytäkirjalla koskemaan valtioita, jotka liittyivät Euroopan unioniin 1.5.2004 (EUVL 2006, L 89, s. 30).

29 Tässä asiayhteydessä yhteisön oikeuden sisämarkkinoita koskeville oikeussäännöille annettua tulkintaa ei voida automaattisesti soveltaa sopimuksen tulkintaan, jos sopimuksen määräyksissä ei nimenomaisesti määrätä tällaisesta soveltamisesta (ks. vastaavasti asia 270/80, Polydor ja RSO Records, tuomio 9.2.1982, Kok., s. 329, 15–19 kohta).

30 Siltä osin kuin on kysymys sopimuksen vaikutuksesta Grimmen velvollisuuteen ottaa Saksan lakisääteinen vanhuuseläkevakuutus, tuomioistuimelle esitetyllä kysymyksellä

pyritään selvittämään ensinnäkin se, turvataanko sopimuksella sijoittautumisvapautta koskeva oikeus sekä luonnollisille henkilöille että oikeushenkilöille, jotka on perustettu yhteisön jäsenvaltion tai Sveitsin oikeuden mukaan ja joiden kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on sopimuspuolen alueella. Tämän jälkeen on tutkittava, onko Grimmellä palvelujen tarjoamista koskeviin sopimuksen määräyksiin pohjautuvia oikeuksia, ja sitten on arvioitava, onko velvollisuus ottaa Saksan lakisääteinen vanhuuseläkevakuutus sopimuksen nojalla palkkatyöntekijän asemassa olevan pääasian kantajan yhdenvertaisen kohtelun vastaista.

31 Oikeushenkilöiden sijoittautumisvapautta koskevasta kysymyksestä Grimme väittää ensinnäkin, ettei mikään sopimuksen määräyksistä nimenomaisesti sulje pois sitä, että oikeushenkilöt voivat nauttia tästä vapaudesta. Sopimuksen johdanto-osassa viitataan henkilöihin ilman, että erotetaan luonnolliset henkilöt oikeushenkilöistä, ja henkilöiden vapaa liikkuvuus perustetaan yhteisön säännöstöön. Sopimuksen 16 artiklan 1 kohdassa viitataan myös nimenomaisesti siihen, että sopimuspuolet toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet, jotta niihin Euroopan yhteisön säädöksiin, joihin sopimuksessa viitataan, sisältyviä oikeuksia ja velvollisuuksia vastaavia oikeuksia ja velvollisuuksia sovelletaan sopimuspuolten välisissä suhteissa. Tästä seuraa, että luonnollisille henkilöille sopimuksella turvatun sijoittautumisvapauden voidaan pääasian kantajan mukaan tulkita soveltuvan myös oikeushenkilöihin.

32 Tällaista tulkintaa ei kuitenkaan voida hyväksyä.

33 Sopimuksen 1 artiklan, jossa määritellään sopimuksen tavoitteet, sanamuodosta ilmenee, että nämä tavoitteet koskevat Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden ja Sveitsin valaliiton kansalaisia ja näin ollen luonnollisia henkilöitä. Sopimuksen 1 artiklan a alakohdan mukaan sopimuksen tavoitteena on myöntää näille maahantulo- ja oleskeluoikeus sekä oikeus ryhtyä harjoittamaan palkkatyötä, toimia itsenäisenä ammatinharjoittajana ja jäädä sopimuspuolten alueelle.

34 On myös huomattava, että sopimuksen määräyksillä tarkoitetaan yhteisön jäsenvaltioiden ja Sveitsin kansalaisten muodostamia henkilöryhmiä, joita ovat itsenäiset ammatinharjoittajat – joihin lukeutuvat myös itsenäistä ammattia harjoittavat rajatyöntekijät –, työntekijät – joihin lukeutuvat palkkatyöntekijät, lähetetyt työntekijät sekä palkkatyötä tekevät rajatyöntekijät –, palvelujen tarjoajat, palvelujen vastaanottajat, alle vuoden kestäneessä työsuhteessa sopimuspuolen alueella olleet henkilöt, opiskelijat, työnhakijat, henkilöt, jotka eivät harjoita taloudellista toimintaa, ja näihin eri ryhmiin kuuluvien kansalaisten perheenjäsenet. Kaikki nämä henkilöryhmät lukuun ottamatta palvelujen tarjoajia ja vastaanottajia ovat luonteeltaan sellaisia, että kysymys on luonnollisista henkilöistä.

35 On todettava, että lukuun ottamatta sopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa ja sopimuksen liitteessä I olevaa 18 artiklaa, joissa määrätään siitä, että yhtiöt hyötyvät oikeudesta palvelujen tarjoamiseen, millään tämän sopimuksen määräyksellä tai sen liitteen määräyksellä ei anneta oikeuksia oikeushenkilöille eikä ennen kaikkea oikeutta sijoittautua jonkin sopimuspuolen alueelle.

36 Sopimuksen mukaan oikeus sijoittautua sopimuspuolen alueelle on varattu pelkästään yhteisön jäsenvaltion tai Sveitsin valaliiton kansalaisille, jotka ovat itsenäisiä ammatinharjoittajia. Tämän sopimuksen liitteessä I olevan 12 artiklan 1 kohdan nojalla itsenäiselle ammatinharjoittajalle, joka haluaa sijoittautua toisen sopimuspuolen alueelle harjoittaakseen siellä itsenäistä ammattia, myönnetään uusittavissa oleva oleskelulupa, joka on voimassa vähintään viisi vuotta.

37 On myös lisättävä, että sopimuksen 16 artiklan 1 kohdassa, jossa viitataan yhteisön säännöstön soveltamiseen sopimuspuolten välisissä suhteissa, ei määrätä tästä soveltamisesta kuin tämän sopimuksen tavoitteiden puitteissa. Nämä tavoitteet on lueteltu sopimuksen 1 artiklassa, jonka a alakohdassa nimenomaisesti myönnetään sijoittautumisoikeus luonnollisille henkilöille itsenäisinä ammatinharjoittajina. Tämä oikeus on vahvistettu oikeuskäytännössä (ks. vastaavasti asia C-13/08, Stamm ja Hauser, tuomio 22.12.2008, Kok., s. I-11087, 44 kohta). Tämän oikeuden myöntäminen oikeushenkilöille ei sen sijaan kuulu tavoitteisiin, joihin sopimuksella pyritään.

38 Edellytykseksi sille, että yhteisön säännöstöä sovelletaan sopimuspuolten välisissä suhteissa, on myös asetettu sopimuksen 16 artiklan 1 kohdassa se, että sopimuksessa viitataan oikeuksiin ja velvollisuuksiin, jotka vastaavat Euroopan yhteisön säädöksien sisältämiä oikeuksia ja velvollisuuksia. Kyseisen 16 artiklan 1 ja 2 kohdan määräyksiä ei siksi voida soveltaa pääasiassa, koska sopimuksessa ei viitata mihinkään oikeushenkilöiden sijoittautumisoikeutta koskevaan oikeussääntöön.

39 Tästä seuraa, että oikeushenkilöiden ei voida katsoa tämän sopimuksen perusteella nauttivan samasta sijoittautumisoikeudesta kuin luonnolliset henkilöt.

40 Toiseksi palvelujen tarjoamista koskevien sopimuksen määräysten vaikutuksesta Grimmen tilanteeseen on korostettava, että sopimuksen 1 artiklan b alakohdan mukaan sopimuksen tavoitteena on helpottaa palvelujen tarjonnan harjoittamista sopimuspuolten alueella ja erityisesti vapauttaa lyhytkestoisten palvelujen tarjoaminen.

41 On huomattava, että sopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa määrätään, että tämä palvelujen vapauttaminen koskee palvelujen tarjoajia eli sekä luonnollisia henkilöitä että yrityksiä. Sopimuksen liitteessä I olevan 18 artiklan nojalla yrityksiin, jotka on perustettu Euroopan yhteisön jäsenvaltion tai Sveitsin valaliiton lainsäädännön mukaisesti ja joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka sijaitsee sopimuspuolen alueella, sovelletaan liitteessä I olevan 17 artiklan a alakohtaa, jossa kielletään kaikki sellaisia sopimuspuolen alueella tarjottavia rajanylittäviä palveluja koskevat rajoitukset, joiden tarjoaminen kestää enintään 90 tosiasiallista työpäivää kalenterivuoden aikana.

42 On todettava, että sopimuksessa tarkoitettu palvelujen tarjoaminen koskee yhtäältä sopimuksen liitteessä I olevan 17 artiklan a alakohdasta ilmenevällä tavalla pelkästään rajanylittäviä palveluita ja että oikeutta palvelujen tarjoamiseen toisen sopimuspuolen alueella on toisaalta rajoitettu sopimuksen liitteessä I olevan 5 artiklan 1 kohdan ja 17 artiklan a alakohdan nojalla enintään 90 tosiasialliseen työpäivään kalenterivuoden

aikana. Tässä liitteessä I olevan 19 artiklan mukaan tuona aikana valtio, jossa palvelut tarjotaan, ei voi asettaa palvelujen tarjoajille epäedullisempia edellytyksiä kuin omille kansalaisilleen sopimuksen liitteiden I–III määräysten mukaisesti.

43 Tämän tuomion 40–42 kohdasta ilmenee, että sopimuksella myönnetään yhteisön ja Sveitsin välille ainoastaan rajanylittävien palvelujen tarjoamisen vapaus, jota on rajoitettu ajallisesti 90 tosiasialliseen työpäivään kalenterivuoden aikana.

44 Tästä seuraa, että jäsenvaltion kansalainen, joka työskentelee kyseisessä valtiossa pysyvästi eli välttämättä enemmän kuin 90 tosiasiallista työpäivää kalenterivuoden aikana, ei voi oikeuksiensa tueksi vedota palvelujen tarjoamista koskeviin sopimuksen määräyksiin, vaikka oletettaisiin, että tämän toiminta voidaan katsoa rajanylittäväksi.

45 Tuomioistuimelta kysytään ennakkoratkaisukysymyksestä epäsuorasti ja Grimmen istunnossa esittämästä ilmenevällä tavalla kolmanneksi sitä, sovelletaanko tässä tilanteessa sopimuksesta ilmenevää palkkatyöntekijöiden syrjinnän kieltävää periaatetta.

46 Grimme väittää, että hänen velvollisuutensa palkkatyöntekijänä ottaa Saksan lakisääteinen vanhuuseläkevakuutus on yhdenvertaisen kohtelun vastaista. Tämä eläkevakuutuksen ottamista koskeva velvollisuus Bertil Grimmen työntekijänä ja kyseisen yhtiön hallituksen jäsenenä tilanteessa, jossa Saksan oikeuden mukaan perustettujen osakeyhtiöiden hallitusten jäsenillä ei tällaista velvollisuutta ole, on Grimmen mukaan sopimuksen liitteessä I olevassa 9 artiklassa tarkoitetun palkkatyöntekijöiden syrjinnän kieltävän periaatteen vastaista.

47 Sopimuksen liitteessä I olevassa 9 artiklassa turvataan palkkatyöntekijöiden, jotka ovat sopimuspuolten kansalaisia, yhdenvertainen kohtelu toisen sopimuspuolen alueella. Siksi heitä ei voida kohdella eri tavoin kuin kotimaisia palkkatyöntekijöitä työ- ja palvelussuhteen ehtojen suhteen erityisesti palkkauksen, irtisanomisen ja työttömyystapauksessa saman alan työhön paluun tai uudelleen työllistämisen osalta.

48 Tästä seuraa, että kyseisessä artiklassa syrjintä viittaa pelkästään kansalaisuuteen perustuvaan syrjintään, joka kohdistuu sopimuspuolen kansalaiseen toisen sopimuspuolen alueella.

49 Tuomioistuimelle esitetyistä tosiseikoista kuitenkin ilmenee, että Grimme on Saksan kansalainen ja että hän toimii Bertil Grimmen Hampurin sivutoimipaikassa työntekijänä. Kysymys ei siis ole sopimuspuolen viranomaisten toisen sopimuspuolen kansalaiseen kohdistamasta syrjinnästä. Grimmen asema Sveitsin oikeuden mukaan perustetun osakeyhtiön hallituksen jäsenenä on tältä osin merkityksetöntä.

50 Kun otetaan huomioon kaikki edellä esitetyt näkökohdat, esitettyyn kysymykseen on vastattava, että sopimuksen määräykset ja erityisesti sen 1, 5, 7 ja 16 artikla sekä sen liitteessä I olevat 12 ja 17–19 artikla eivät ole esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa edellytetään, että henkilön, joka on tämän jäsenvaltion kansalainen ja joka tekee työtä tämän alueella, on otettava tämän jäsenvaltion lakisääteinen vanhuuseläkevakuutus, vaikka tämä henkilö on Sveitsin oikeuden mukaan perustetun yhtiön hallituksen jäsen ja vaikka tämän jäsenvaltion oikeuden mukaan perustetun osakeyhtiön hallituksen jäsenillä ei ole velvollisuutta ottaa kyseistä vakuutusta.

Oikeudenkäyntikulut

51 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta 21.6.1999 Luxemburgissa allekirjoitetun Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Sveitsin valaliiton sopimuksen määräykset ja erityisesti sen 1, 5, 7 ja 16 artikla sekä sen liitteessä I olevat 12 ja 17–19 artikla eivät ole esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa edellytetään, että henkilön, joka on tämän jäsenvaltion kansalainen ja joka tekee työtä tämän alueella, on otettava tämän jäsenvaltion lakisääteinen vanhuuseläkevakuutus, vaikka tämä henkilö on Sveitsin oikeuden mukaan perustetun yhtiön hallituksen jäsen ja vaikka tämän jäsenvaltion oikeuden mukaan perustetun osakeyhtiön hallituksen jäsenillä ei ole velvollisuutta ottaa kyseistä vakuutusta.

Allekirjoitukset